

Motion till riksdagen 2009/10:U275

av Peter Rådberg m.fl. (mp)

Tillståndsgivning för export av krigsmateriel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast se över organisering och kontroll av krigsmaterielexport i syfte att överföra denna till regering och riksdag, så som rådande ordning var före 1996.

Motivering

Export av krigsmateriel är en känslig politisk fråga som inbegriper hänsyn till såväl försvarspolitiska, utrikespolitiska som näringslivspolitiska överväganden. Det bör alltså vara av stor vikt att den folkvalda församlingen ges insyn i samt inflytande över beslutsförfarandet i frågor som rör detta.

Sedan 1996 gäller en ny beslutsordning som innebär att en självständig myndighet (ISP) tilldelats ett långtgående ansvar för hanteringen av dessa frågor. Den tidigare kopplingen till parlamentet som gällde innan 1996 finns inte längre i egentlig mening.

KMI (Krigsmaterielinspektionen) som tidigare handlade exporttillståndsgivning var en del av UD:s handelsavdelning och hade därigenom en position centralt i regeringens närhet. Dessutom involverades även Försvarsdepartementet, Statsrådsberedningen och Näringsdepartementet i beslutsprocessen. Därutöver utgjorde den nämnd bestående av representanter för riksdagspartier som i slutet av beredningsprocessen kopplades in en garanti för parlamentariskt inflytande och insyn. Praxis som gällde var att konsensus skulle råda angående beslut om exporttillståndsgivning.

Den proposition som den dåvarande regeringen lade fram 1995 och som antogs i riksdagen 1996 har på ett avgörande sätt skjutit ansvarsfrågan över till den självständiga myndigheten (ISP) samt dessutom till försvarsindustrin självt.

Fel! Okänt namn på

Myndigheten ska på eget initiativ hissa ärenden till regeringen, och det är något som gjorts endast 15 gånger (av närmare 10 000 behandlade ärenden) under perioden 1996–2004. Av dessa 15 rörde endast 6 direkt exportaffärer. (Se SOU 2005:9, s. 209)

Under denna tid har exempelvis mycket kontroversiella beslut tagits av myndigheten, rörande Indien (Bofors–Mipro-affären) samt rörande krigsmaterielexport till USA och Storbritannien under Irakkriget. Inte i något av dessa fall har ärenden lyfts upp till regeringsnivå av myndigheten. Följaktligen har varken kontroll och inflytande under beredning, eller över beslut, kunnat utövas av regering eller riksdagens organ Exportkontrollrådet (ESK). Inte heller har konstitutionsutskottet kunnat anföra synpunkter eftersom beslutet inte legat på regeringens bord utan hela tiden hos den självständiga myndigheten.

Noteras bör att ISP:s uppgift dessutom beskrivs som ”att styra företagens kvalitetsprocesser” (regeringens skrivelse 2007/08:114, s. 78). Kontrollen skjuts alltså mer och mer över på företagen själva och att de får bedriva intern exportkontroll.

För näringslivet är kanske detta en önskesituation. För den politiska kontrollen, insynen och makten över beredning och beslut gällande dessa känsliga frågor är det en allvarlig brist som snarast bör ses över.

Lagstiftningen gällande krigsmaterielexport är av sådan art att besluten måste vägas mot politiska hänsyn till åtminstone de tre tidigare nämnda politikområdena. Det är därför högst rimligt att politikernas kontroll och insyn i dessa ärenden är av avgörande karaktär.

Stockholm den 4 oktober 2009

Peter Rådberg (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Mats Pertoft (mp)

Max Andersson (mp)

Ulf Holm (mp)